

студентов вузов / Е. Н. Ковешникова, А. И. Ковешников. – М. : Машиностроение, 1999. – 206 с. : ил.

4. Козлова Т. В. Художественное проектирование костюма / Т. В. Козлова. – М. : Легкая и пищевая промышленность, 1982. – 144 с. : ил.

Трусова А.О.,

магістрант Київського університету культури;
Науковий консультант: Сидоренко Т.В.,
кандидат наук з соціальних комунікацій,
м. Миколаїв

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОНДІВ У ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ

Основу будь якої бібліотеки складають її фонди, які є важливим культурним, науковим, історичним надбанням країни та стратегічним інформаційним ресурсом держави. Збереження цього надбання є вкрай важливим завданням для бібліотек. Як зазначає доктор педагогічних наук, професор Ю. Столяров, «існує розуміння неминущої цінності документів, що дійшли до нас, і в той же час зростає небезпека їхнього руйнування через економічну і політичну нестабільність у світі, різке погіршення екологічної обстановки, випадки вандалізму, стихійних лих, техногенні катастрофи і недбайливе ставлення до них» [5]. З огляду на зазначені труднощі, сучасні бібліотеки здійснюють перехід на новітні інформаційні технології, що розширяють їхні можливості.

Проблема збереження бібліотечних фондів спонукала багатьох науковців до вивчення цього питання. В своїх працях вони неодноразово розглядали основні проблемні питання і визначали окремі шляхи їхнього вирішення. Значне місце посідає низка наукових праць, представлених зарубіжними та вітчизняними бібліотекознавцями, як Н. Білоус, І. Бондаренко, М. Васильченко, В. Вергунов, Ю. Горбань, Ю. Григор'єв, Г. Гуцол, Т. Долбенко, А. Кльонон, Н. Кравчук, Н. Кушнарєнко, В. Мільман, В. Олійник, А. Соляник, Ю. Столяров та ін.

Метою доповіді є висвітлення питань, щодо традиційних та інноваційних підходів збереження фондів в умовах розвитку електронних, інформаційних технологій.

Бібліотечний фонд згідно з Конституцією України, Основами законодавства України про культуру, Законом України Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» є культурним надбанням українського народу, не підлягає роздержавленню та приватизації і перебуває під охороною закону. У бібліотечній статистиці фонд розглядається як сумарна кількість документів, які до нього входять, і вимірюється їх загальною чисельністю і вартістю [6].

Відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», бібліотечний фонд – це упорядковане зібрання документів на паперових носіях, магнітних стрічках, у цифровій формі, що зберігаються в бібліотеці. Об'єктивною підставою для виникнення проблем збереження бібліотечних фондів є фізичний знос документів через вплив механічних і температурно-вологісних чинників, пошкодження при користуванні тощо. Так, за різними оцінками, у США під загрозою знищення перебувають близько 20% бібліотечних фондів, у Німеччині – 15%, в Російській Федерації – близько 30%, в Україні цей показник ще вище.

Враховуючи сучасний стан розвитку бібліотечної справи в Україні та у світі, практичні проблеми, що постали за останні роки у сфері збереження бібліотечних фондів, а також досвід реалізації попередніх державних програм у цій галузі, була розроблена нова Концепція та правова основа для розроблення та здійснення Державної програми збереження бібліотечних фондів на період до 2020 року.

Державна програма збереження бібліотечних фондів спрямована на вирішення проблеми належного збереження фондів публічних бібліотек, у тому числі книжкових пам'яток та цінних і рідкісних видань, шляхом забезпечення належних організаційних, нормативно-правових, фінансових, кадрових та матеріально-технічних передумов для вирішення основних складників цієї проблеми, а саме:

- виявлення, наукового опису, реєстрації та фізичного збереження книжкових пам'яток;
- фізичного збереження найважливішої частини масиву зношених документів на паперових носіях;
- збереження інформаційного змісту найважливішої частини бібліотечних фондів шляхом їх оцифрування [4].

Проблема зберігання бібліотечного фонду відноситься до категорії постійних і вимагаючих рішень практично у всіх бібліотеках. Інформаційні технології, які активно впроваджуються в бібліотечне життя, порушують різноманітні аспекти діяльності бібліотек і змінюють звичні догми. У добу цифрових технологій шляхи порятунку книжкової та культурної спадщини різноманітні. Т. Долбенко та Ю. Горбань у навчальному посібнику «Зберігання документів у бібліотеках», до основних технологій зберігання бібліотечних фондів відносять:

- консервація, у т.ч. превентивна та фазова консервація документів;
- стабілізація документів;
- реставрація документів;
- фізичний захист та режими зберігання документів;
- мікрокопіювання як інноваційна технологія зберігання;
- штрихування документів;
- ксерокопіювання документів;
- оцифрування як сучасна технологія зберігання документів;

- соціальні чинники зберігання документів у бібліотеках [2].

Тепер, коли все досконаліше стають бібліотечні технології і техніка, на фоні комп'ютеризації, цифрових технологій, усе більше зміцнюючих своє місце в бібліотечному просторі, нам потрібно вирішувати як бібліотека буде виконувати функцію – зберігати документні фонди та інформаційні ресурси, одночасно забезпечуючи доступ до них. Функціональне завдання як таке вже є суперечливим: не просто зберігати, а зберігати використовуючи. При цьому ступінь доступності документа багато в чому визначається ступенем його збереження. Кожна технологія збереження має свої переваги і недоліки.

Інноваційною технологією зберігання документів є мікрокопіювання. Найскладнішою проблемою старих документів є перетворення їх з часом на паперовий порох, якщо не буде вжито заходів до їхнього перенесення на більш стійкі носії. Повністю замінити видачу документів, виготовлених друкарським способом, копіями фізично неможливо. Тому рішення проблеми полягає в переведенні документів на різноманітні мікроносії інформації шляхом мікрокопіювання та мікрографії, тобто створення мікроформ, мікрофільмів, мікрофіш, мікрокарт тощо. На сьогоднішній день вплив комп'ютерів та електронної інформації торкнувся практично всіх аспектів бібліотечної діяльності. З появою новітніх інформаційних технологій, що передбачають комп'ютерне сканування й обробку документів для одержання файлів у форматі PDF, виникла нова можливість подання документальної інформації в депозитарії комп'ютерних файлів.

І. Бондаренко вважає, що «на зберігання документів у бібліотечних фондах впливають також соціальні чинники» [1]. Збереженість фонду забезпечують насамперед його регулярна перевірка, ревізія, переоблік, інвентаризація. Питання збереження бібліотечного фонду набуває особливої актуальності під час його інвентаризації та оформлення її результатів. Інвентаризація бібліотечних фондів здійснюється з метою забезпечення достовірності даних обліку шляхом зіставлення їх із фактично наявною документацією у фонді відповідно до нормативно-правових актів, що регламентують порядок її проведення. Для того, щоб фонд був у належному стані, його необхідно систематично перевіряти. Тому перевірка фонду розглядається як складова частина бібліотечних технологічних процесів по зберіганню документів [1].

Зберігання бібліотечних фондів – професійна, технологічна і гостра соціальна проблема. Усі проведені бібліотекою заходи спрямовані на те, щоб її фонди могли повноцінно використовувати користувачі. Важливою складовою зберігання фонду із соціальної точки зору є свідоме ставлення користувачів до бібліотечних документів як до суспільного надбання, особиста зацікавленість читачів виконувати правила користування бібліотекою, володіння уміннями, навичками дбайливого ставлення до документів.

Технологією зберігання книжкових пам'яток у бібліотеках України є консервація, яка являє собою забезпечення їхнього зберігання за допомогою

дотримання відповідного режиму зберігання, стабілізації і реставрації. Так, співробітниками відділів реставрації та оправи Центру консервації та реставрації НБУВ в рамках науково-дослідної роботи «Фазова консервація і стабілізація документів з ослабленою матеріальною основою на паперових носіях» розроблено експериментальні зразки засобів різних типів для фазового зберігання особливо цінних та рідкісних документів. За цими зразками з картону вітчизняного виробництва виготовлено спеціальні контейнери для зберігання рукописних матеріалів НБУВ [3].

Отже, у зберіганні бібліотечних фондів публічних бібліотек України важлива роль відводиться запровадженню інноваційних технологій мікрофільмування, консервації і стабілізації документів (фазової та превентивної), створення електронних копій тощо. Зберігання бібліотечних фондів – проблема комплексна, її складають технологічні і соціальні фактори, виконання яких сприяє забезпеченню довгострокового користування книжковими скарбницями нашої країни багатьма поколіннями користувачів.

Список використаної літератури:

1. Бондаренко, І. Сутність соціального чинника та його вплив на зберігання бібліотечних фондів / І. Бондаренко // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 1. – С. 24-25.
2. Долбенко, Т. О. Зберігання документів у бібліотеках: навч. посіб. / Т. О. Долбенко, Ю. І. Горбань. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – 288 с.
3. Муха Л. Історичні та техніко-технологічні аспекти фазової консервації бібліотечних фондів / Л. Муха, Л. Затока // Бібліотечний вісник. – 2007. – № 1. – С. 20–25.
4. Проект Концепції державної програми збереження бібліотечних фондів на період до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://mincult.kmu.gov.ua/mincult_old/uk/publish/article/309500;jsessionid=4AA313B51DD1386E055B9C753F982F58.app1. – Назва з екрана.
5. Столяров, Ю. Н. Защита библиотечного фонда : учеб. пособие / Ю. Н. Столяров. — М .: ФАИР-ПРЕСС, 2006. — 503 с. — (Специальный издательский проект для библиотек).
6. Столяров, Ю. Н. Свойства библиотечного фонда/ Ю. Н. Столяров // Научные и технические библиотеки. – 2014. – №11. – С. 39–52.